

Trăsăturile unei comunități interculturale de tip Toplița

Oana-Mădălina MIHĂILĂ
Ovidiu SOLOMON
Iulia COJOCARU

Rezumat/Abstract

IPOTEZĂ: O comunitate interculturală are un coeficient ridicat de conviețuire și de interacțiune între indivizi aparținând unor etnii diferite. În cazul comunității Toplițene, ne referim la locuitori de etnie română, maghiară, cât și etnie rromă.

Lucrarea de față își propune să contureze un portret al unei comunități cu un anume profil intercultural, luând ca studiu de caz comunitatea toplițeană, prin identificarea și analiza trăsăturilor interculturale specifice zonei, cât și influența acestora asupra coeziunii sociale. Lucrarea identifică caracteristicile generale ale comunității, liniile de separare și de convergență între comunitățile etnice. Gradul de coparticipare/interacțiune la sărbători, efortul economic, distanța socială și calitatea vecinătăților pe vector interetnic sunt câteva dintre dimensiunile cercetării.

Cuvinte/concepte cheie: identitate etnică, comunitate interculturală, bunăstare socială, distanță socială, vecinătate.

HYPOTHESIS: *An intercultural community has a high coefficient of coexistence and interaction between individuals belonging to different ethnic groups. Regarding the community of Toplița, we refer to people of Romanian, Hungarian and Rroma ethnicity.*

This paper aims to outline a portrait of a community with a particular cultural profile, taking as a case study the community of Toplița by identifying and analyzing cross-cultural features of the region and their impact on social cohesion. The paper identifies the general characteristics of the community, the lines of separation and convergence between ethnic communities. The degree of co-participation / interaction at local holidays, the economic effort, the social distance and quality of vicinities on interethnic vector are some of the research's dimensions.

Key Words/Concepts: ethnic identity, intercultural community, social welfare, social distance, vicinity

1. Punct de plecare și metodologie

Lucrarea de față este realizată ca urmare a unei cercetări de teren efectuate în vara anului 2013 în localitatea Toplița din județul Harghita de către un grup de studenți ai Universității din București, sub îndrumarea prof.univ.dr. Radu Baltasiu. În cadrul prezentei lucrări, bazându-ne pe datele culese de pe teren și pornind de la o serie de teorii relevante, ne axăm pe analiza comunității toplițene din perspectiva interculturalității, concept pe care urmează să-l definim în secțiunea aferentă metodologiei.

Cercetarea a avut ca punct de plecare atât analiza calității vieții locuitorilor din Toplița, cât și a capacității de conviețuire a acestora în zona studiată.

Din punct de vedere metodologic, cercetarea este una neinterpretativă, de tip exploratoriu. Ca metode și tehnici de culegere a datelor, am utilizat interviul semistructurat, observația și observația participativă, focus-grupul și tehnica hărților mentale/subiective.

2. Perspective teoretice

O primă teorie, utilizată ca punct de plecare în analiza noastră, este teoria capitalului social a lui Robert Putnam, conform căreia într-ajutorarea și schimburile dintr-o comunitate sunt prezente în măsura în care indivizii se implică activ în viața comunitară mai ales prin dezvoltarea relațiilor de vecinătate. În acest sens, am vrut să identificăm tipul de relații existente între toplițeni, luând în calcul caracterul interetnic al zonei studiate. Astfel, principalele surse pentru analiză au fost hărțile mentale, care ne-au furnizat date privind atitudinea respondenților asupra vecinătății și ideii de comunitate (intensitatea raportării indivizilor la *Celălalt*).

Un alt suport teoretic vine din sfera teoriilor interacționismului simbolic, prin care se susține faptul că „*insul, sinele, sunt produse ale interacțiunii sociale*. Spațiul social este rezultanta *interacțiunii mentale* dintre oameni. Interacțiunile, la rândul lor, sunt mediate de *simboluri*” (Mead apud Baltasiu, 2007, p.81). Plecând de la acest principiu al interacționismului, am construit o definiție a comunității, axându-ne pe ideea de *Celălalt*. Astfel, **Comunitatea** este mai mult decât un cadru social, este mai întâi de toate un cadru noologic (spiritual), adică spațiu de *trăire* în comun. Individul se autodefinește și este perceput

de către ceilalți prin raportare la comunitate, iar acțiunile individuale se petrec pe un fundal de apartenență comunitară (Bădescu, 2002, p.239 și passim).

Pentru a putea operaționaliza și înțelege ipoteza în toată complexitatea ei, se cere definirea clară a termenilor și conceptelor folosite, cât și stabilirea rolului fiecăruia în construcția spațiului social studiat.

Punctul de plecare al prezentului material este **intreculturalitatea**: comunitățile diferite ajung la un optim al contactului în măsura în care apare un dialog *funcțional*, de asumare *reciprocă* a problematicilor și a traiului înăuntrul aceleiași comunități locale. Aceasta pentru că, din punctul nostru de vedere, conceptul de *multiculturalitate*, axat pe atitudinea de *toleranță*, nu presupune asumarea celuilalt, ci încurajează menținerea unei distanțe onorabile, fiind, la limită, un spațiu al politeții colective. În acest caz, acțiunea socială nu este atât *interacțiunea* cât *neutralitatea*, un cadru în care comunitățile nu *interacționează efectiv* ci doar nu se „deranjează”. Interculturalitatea, ca axă comportamentală într-o comunitate, implică o atitudine specifică de înțelegere, valorizare și apreciere a culturii proprii, la care se adaugă respectul față de cultura etnică a celuilalt.

Pentru a stabili caracterul zonei studiate din perspectiva interculturalității, înainte de toate, trebuie verificat dacă Toplița este cu adevărat o comunitate, sau doar o alăturare de indivizi, insuficient consolidată pentru a se bucura de toate trăsăturile esențial-obligatorii ale unei comunități. Odată certificat acest lucru, rămâne de văzut dacă această comunitate este una ruptă, divizată, departajată cultural (comunitate slăbită), sau una armonizată, solidarizată cultural (comunitate interculturală), în ambele cazuri fiind vorba de existența a două sau mai multe etnii diferite.

O primă caracteristică a interculturalității este capacitatea de coabitare a etniilor. În cazul unei comunități slăbite, vorbim nu de conviețuire, ci de toleranță, căci conviețuirea înseamnă mai mult, deoarece implică ideea *luării în seamă a Celuilalt, a grijii*.

Din perspectivă interacționistă, „*Celălalt* este condiția permanentă a ființării insului uman, ne spune C.H.Cooley și, mai târziu, G.H. Mead. Nevoia aceasta (de altul) o vom numi *socialitate primară*. Celălalt-ul (*The Generalized Other*, cum îl desemnează Mead) este compus din *comunitatea* și *locul* care, împreună, alcătuiesc temelia sentimentului identității. Una dintre cele mai puternice stări sufletești care se naște pe fondul absenței comunității și a locului din câmpul trăirilor noastre este nostalgia printr-una dintre expresiile ei cele mai tulburătoare, sentimentul dorului” (Bădescu apud Baltasiu, 2007, p.100).

Prezența Celuilalt este interesant percepută în acest spațiu, atât drept „factor al apropiării”, cât și al „angoasei colective”. Primele reacții ale subiecților aduc spre ideea de

uniune ori conviețuire pașnică alături de un *altul* de altă etnie, însă „istoria este o prezență de netăgănuț la nivelul mentalului colectiv” (Baltasiu, 2012, p.18). De asemenea, diferențierea față de *Celălalt* este redată în speță prin limba vorbită, dar și prin „faptele celuilalt din trecut” (ibidem). În acest sens stă mărturie, de exemplu, menționarea momentului Trianon de către respondenți drept una dintre cauze pentru precaritatea interacțiunii interetnice prezente: „E clar că sunt sensibilități. Noi avem un prieten care, la o bere, am vorbit nițel de Trianon și s-a transformat complet (zbiera, se înroșea, s-a ridicat de la masă), nu a mai vorbit cu noi luni de zile” (consilier primărie, m, etnie română).

Situația actuală a comunității topline poate fi privită și prin prisma teoriei **fundalului social** (E. Goffman), conform căreia memoria socială deține un rol important în relația dintre actorii sociali. Fundalul interacțiunii *dinspre etnicul român trecut de 40 de ani* este perioada horthystă, acesta resimțind, cel puțin la nivel mental, o reticență în privința relaționării cu un *celălalt maghiar*. Mărturie în acest sens stă replica unui respondent român cu vârsta de 78 de ani: „În `40 când a venit armata urgurească, au venit cu mașini și le-au parcat în curte, iar vecinii unguri pupau roțile la mașini”. În aceeași perioadă au avut loc și ultimele acte de agresiune prin desfigurarea fizică a locului, când „au tras cu mașina de placa monumentului soldaților români de la Secu, pe care au asuns-o într-o șură, după ce au încercat să o topească” (intelectual, 42). Funcționează, deci, o secțiune a **conștiinței/memoriei colective**, care a înregistrat o „elasticitate dramatică”. Memoria colectivă este definită de către E. Durkheim drept „ansamblul credințelor și sentimentelor **comune** majorității membrilor unei aceleiași societăți care formează un sistem determinat”. Un sistem determinat presupune o societate consolidată în „domeniul eternului spiritual al culturii” (Motru, 1984, p.739), pe când în Toplița se resimt diferențe culturale care ingreunează dezvoltarea unor relații interetnice cu conținut.

Un individ este considerat parte integrantă a comunității dacă împărtășește și își însușește acea multitudine de elemente comune care îi leagă pe toți membrii acesteia, dacă are conștiința apartenenței la acea comunitate. O abordare teoretică cu privire la relaționarea dintre indivizi aparținând unor etnii diferite este **teoria identității sociale**, formulată de către psihologul Henri Tajfel. Conform acestei teorii, comportamentul social și relațiile dintre indivizi variază pe o linie continuă între identitatea personală (comportamentul interpersonal) și cea socială (comportamentul de grup). Comportamentul interpersonal este determinat de concepția individului despre propriul eu (unic) care se diferențiază de ceilalți indivizi, pe când comportamentul de grup este determinat de concepția individului despre propriul eu în raport cu trăsăturile caracteristice categoriei sociale de apartenență, care îl plasează într-o poziție etnocentristă, demonstrându-se întotdeauna eroarea favorizării *ingroup-ului* în detrimentul

outgroup-ului (Chelcea, 2010, p.342). În cazul Topliței, trebuie analizat modul în care cele două etnii majoritare (română și maghiară) se organizează și interacționează, pentru a stabili gradul de coeziune socială.

Un alt element integrat în ideea de interculturalitate este **solidaritatea**, totodată factor esențial al coeziunii sociale. Integrarea socială este un fapt de solidaritate socială, arată Durkheim, iar totalitatea legăturilor sociale dintre membrii unei societăți reprezintă măsura integrării lor sociale. Întrebarea este: există acțiuni/structuri/forme de natură morală, socială sau culturală care creează solidaritate la nivelul comunității toplițene? Din punctul de vedere social și cultural, Toplița nu este mai mult decât o structură socială formată din mai multe comunități etnice, care nu produc fluxuri constructive în comunitate ci, dimpotrivă, adâncesc fractura soluției comunitare, cu repercursiuni și în plan economic.

3. Analiză

Pentru a putea identifica factorii răspunzători de menținerea unei fracturi etnice, cât și trăsăturile caracterului intercultural al comunității toplițene, trebuie cuprinse în analiză toate planurile relevante: social, economic, politic, cultural.

3.1. Plan socio-demografic

Conform datelor obținute la ultimul recensământ din 2011, orașul avea 13.285 de locuitori, dintre care 12.678 prezenți¹, în scădere față de recensământul din 2002, când se înregistraseră 15.880 de locuitori². Privind retrospectiv, în urma unei estimări aproximative, s-

¹****. [Online] Disponibil pe: <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS4.pdf>, [Accesat la 10 decembrie 2013]

² [Recensământul Populației și al Locuințelor 2002 - populația unităților administrative pe etnii](#). *Kulturális Innovációs Alapítvány (KIA.hu - Fundația Culturală pentru Inovație)* [Online] [Accesat la 26 octombrie 2013].

a stabilit că, după 1990, populația din Toplița a scăzut cu 5000 de locuitori³ (Fig. 1.0)

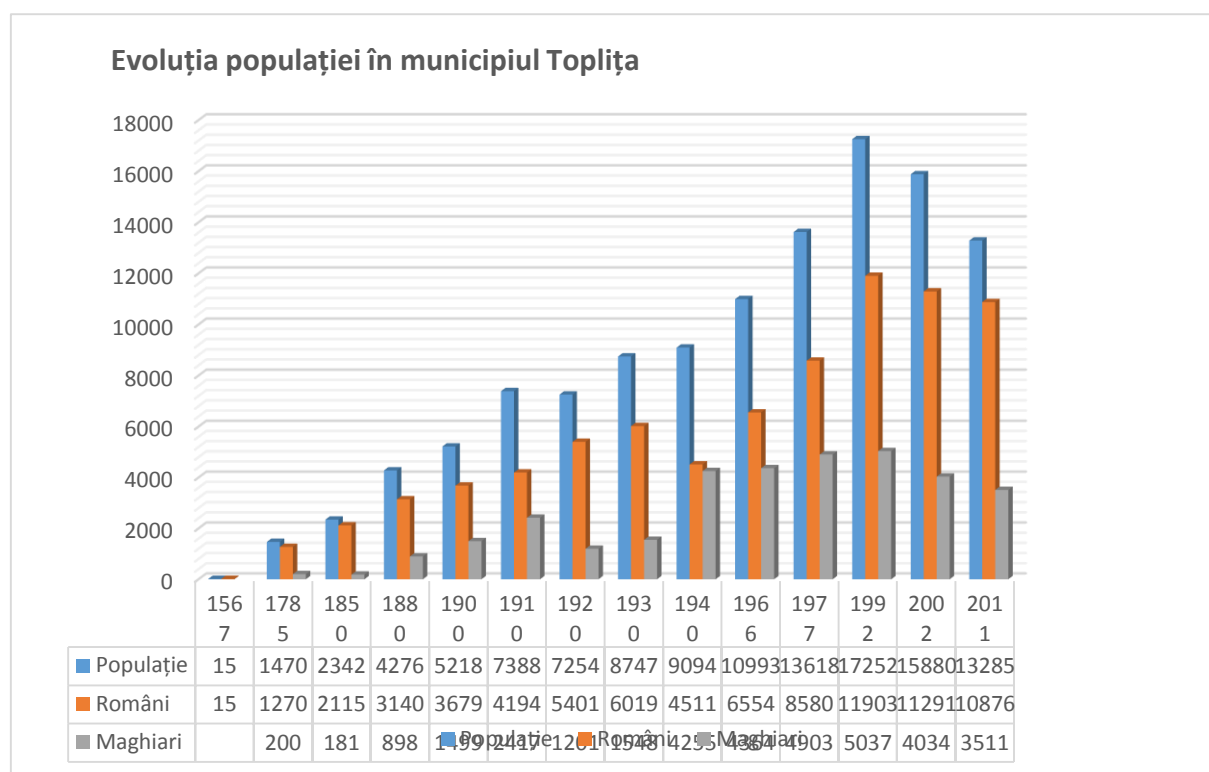

Figura 1.0⁴

Majoritatea locuitorilor sunt români (68,49%), iar principalele minorități sunt cea maghiară (22,11%) și rromă (3,64%). Pentru 5,62% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută⁵ (Fig. 1.1). În ce privește confesiunea, majoritatea sunt ortodocși (67,51%), cât și romano-catolici (19,2%), reformați (3,91%) și penticostali (1,31%). Nu este cunoscută apartenența confesională pentru 5,8% din populație⁶ (Fig. 1.2).

^{3****}. [Online] Disponibil pe: <http://www.primariatoplita.ro/>, [Accesat la 10 decembrie 2013]

⁴ Toplița a fost proclamat oraș în 1567. Datele cuprinse între anii 1567-1992 sunt aproximative. [Online] Disponibil pe: : <http://www.toplita.info/despre-toplita/despre-toplita-pe-scurt>, [Accesat la 26 octombrie 2013]

⁵ Rezultatele finale ale Recensământului din 2011 (Iulie 2013). *Tab8. Populația stabilă după etnie – județe, municipii, orașe, comune. Institutul Național de Statistică din România.* [Online] [Accesat la 26 octombrie 2013].

⁶ Rezultatele finale ale Recensământului din 2011 (Iulie 2013). Rezultatele finale ale Recensământului din 2011. *Tab13. Populația stabilă după religie – județe, municipii, orașe, comune. Institutul Național de Statistică din România.* [Online] [Accesat la 26 octombrie 2013].

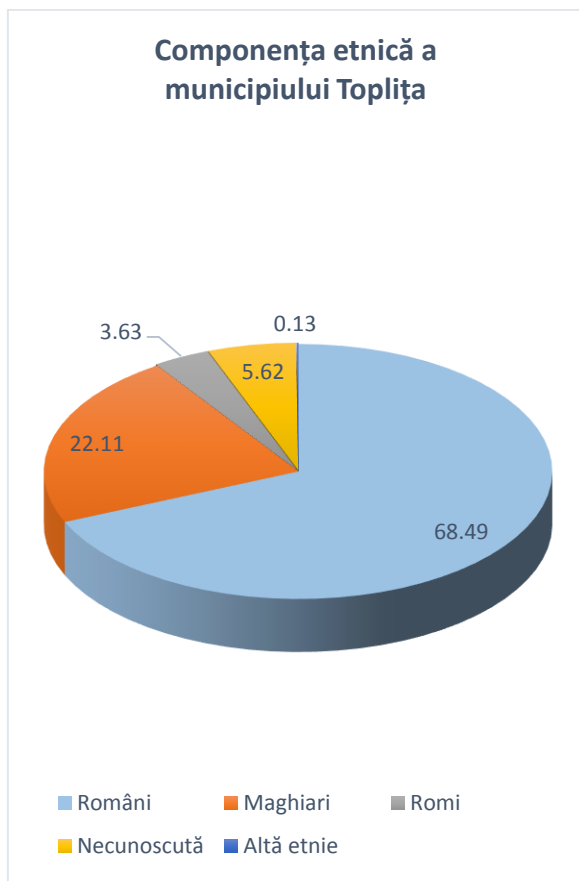

Figura 1.1

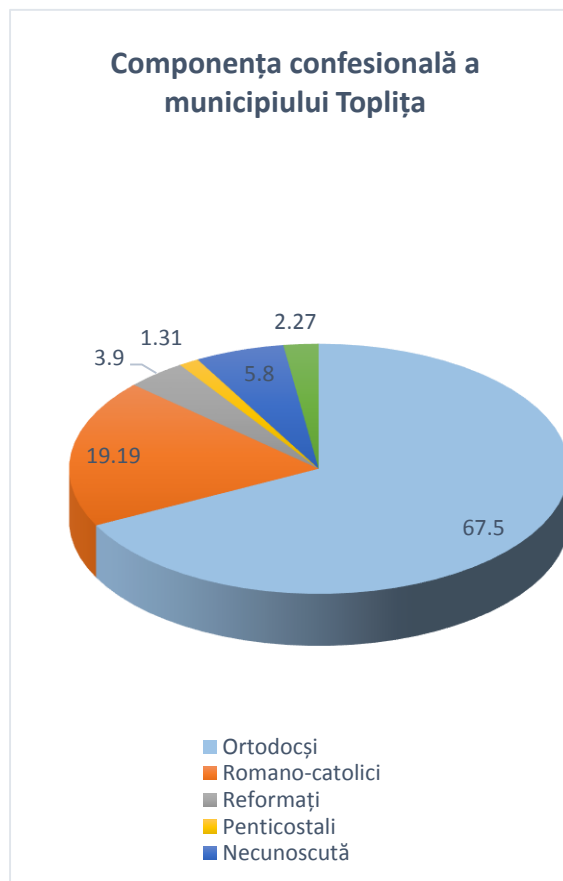

Figura 1.2

Persoane prezente			Persoane temporar absente			Din care, plecate:						Persoane plecate pentru o perioadă îndelungată			Din care, plecate:						Persoane temporar prezente			Populația stabilă		
						În țară			În străinătate						În țară			În străinătate								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
T	M	F	T	M	F	T	M	F	T	M	F	T	M	F	T	M	F	T	M	F	T	M	F	T	M	F
12678	6177	6501	604	316	288	296	171	125	308	145	163	753	355	398	178	96	82	575	259	316	117	49	68	13282	6943	6789

Figura 2 Persoane înregistrate la recensământul din anul 2011, pe sexe - rezultate preliminare⁷ (T= total; M- masculin; F=feminin)

Din câte se observă, problema demografică devine tot mai acută. Migrarea masivă, căci nu este vorba de o creștere a mortalității, credem că este o repercusiune a **dezindustrializării**. Complexitatea cauzală a procesului de dezindustrializare și evoluția relațiilor sociale sunt mai ușor de urmărit privind fenomenele survenite ca pe niște reacții în lant:

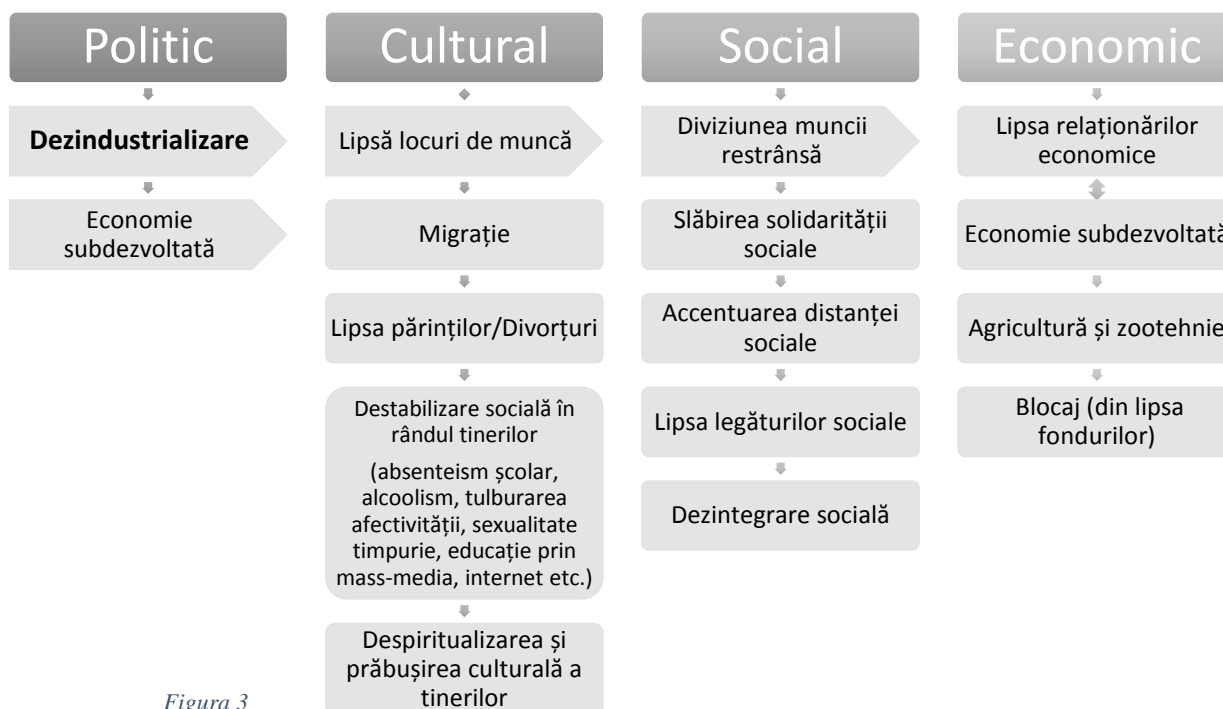

Figura 3

⁷ ****. [Online] Disponibil pe: <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS4.pdf>, [Accesat la 10 decembrie 2013]

După 1989, din cele trei mari platforme industriale (lemn, tricotaaje, încălțăminte), care reprezentau o forță economică în această zonă, a rămas doar industria ușoară, unde efectivul a fost redus la 500 de angajați în tricotaaje și mai puțini în încălțăminte, spre deosebire de 5000 de locuri de muncă oferite numai de CPL (Combinatul de Prelucrare a Lemnului). Astfel, sunt de 10 ori mai puțin angajați în industrie decât în 1989, ceea ce a determinat o mare parte din locuitori să își reorienteze obiectul muncii spre agricultură și zootehnie.

Lipsa locurilor de muncă a contribuit la declinul comunității. În urma focus-grupurilor realizate cu locuitori ai Topliței a rezultat faptul că fenomenul migrației (în special în Italia, Spania și Ungaria) a condus la destabilizare socială, având implicații grave asupra integrității familiei și a educației copiilor. Lipsa părinților (în ultimul timp a mamelor, care găsesc mai ușor un loc de muncă în străinătate) favorizează crearea unui mediu „nesigur și necontrolat pentru creșterea unui copil, aceasta ducând la absenteismul în școli și licee, la alcoolismul timpuriu și la o scădere și tulburare a afectivității elevilor” (profesoară, 45 de ani). Depărtarea îndelungată a soților a dus și la o creștere semnificativă a divorțialității. Un alt efect „dezastruos” al migrației este „înlesnirea răspândirii bolilor cu transmitere sexuală (multe importate)”, cauzată de relații sexuale întâmplătoare, din ce în ce mai dese, ajungându-se în final la o promiscuitate extinsă (*focus grup* – medic de familie, f, vârstă necunoscută).

3.2. Plan cultural (identitar). Eficiența culturală și segregare vs. integrare

Planul discuției comportă aici două câmpuri: primul se referă la eficiența actului cultural în raport cu comunitatea, iar cel de-al doilea privește calitatea comunicării culturale în și între comunitățile etnice. Totodată, vom puncta din acest punct de vedere și fenomenul integrării/segregării demografice prin căsătorie și a accesului la locul de muncă. Vom constata că fenomenul interculturalității are, iată, o complexitate care integrează școlaritatea, atitudinea față de actul cultural în sine, economia și demografia, cultura fiind punte intercomunitară și intracomunitară, între indivizi și grupurile din care fac parte.

Generația tânără este de asemenea afectată de schimbările care au loc în societate, în special în domeniul educației. Bineînțeles, aceștia sunt supuși multor influențe, însă reprezintă oglinda eficienței societății în ceea ce privește transmiterea valorilor. În acest sens, în Toplița există o deficiență a manifestărilor culturale, traduse printr-o densitate foarte mare de evenimente artistice, însă cu o prezență redusă, mai ales a tinerilor. La suprafață, Toplița este un oraș animat de sărbătoare. „Zilele Miron Cristea” (07-10.08) organizează simpozioane științifice, adună mii de oameni și se bucură de o participare internațională. Tot aici are loc cel

mai vechi festival românesc al cântecului păstoresc: „Miorița”⁸. Totuși, „multe spectacole de teatru se anulează din lipsa publicului”, ne spune un respondent (bibliotecar, f, 46) Acest fenomen este pus pe seama situației materiale precare a toplițenilor. Un organizator de evenimente din cadrul centrului cultural susține că, „pe lângă situația materială nefavorabilă” a multora dintre toplițeni, ca motivație pentru fenomenul în discuție, „vinovată este și educația deficitară, pentru că nu vin nici când e gratuit”, ceea ce denotă o lipsă de interes la nivelul tuturor comunităților din Toplița, iar tradiție fără public cu greu poate fi transmisă, îndeosebi păstrată. Aceste aspecte sunt cu atât mai grave cu cât se adaugă distanțări și rupturi între tinerii de etnie diferită. Vorbim aici de o încercare de separare etnică, a maghiarilor de români, prezentă și în cadrul sărbătorilor și evenimentelor care ar trebui să privească întreaga comunitate, căci activitățile și evenimentele culturale reprezintă unul dintre principalele catalizatoare ale interacțiunii și, implicit, o componentă a caracterului intercultural al unei comunități. Spre exemplu, în timp ce la „Zilele Topliței” organizatorii români oferă spectacole destinate românilor, maghiarilor și țiganilor deopotrivă, maghiarii se organizează separat la sărbători precum: „Zilele maghiarilor din România”, „Zilele tineretului maghiar”, sau „Zilele Culturii Maghiare”⁹, ținute exclusiv în limba maghiară și adresate numai etnicilor maghiari. De altfel, comunitatea maghiară nu are deschidere spre cea românească prin nici o formă de activitate culturală, sau de altă natură menită să contribuie la dezvoltarea relațiilor interetnice.

Principala sursă de tensiune intercomunitară identificată este **separarea educației formale pe criteriu etnic**, educația devenind factor de clivaj și nu de integrare, ceea ce este în contradicție cu menirea sa. Soluția exprimată atât de etnici români cât și de maghiari trimite la reunificarea spațiului educațional. Mulți părinți maghiari ajung să își transfere copiii la școli românești, întrucât „aici (la școlile românești – n.n.), calitatea educației este net superioară, cu personal calificat, spre deosebire de celelalte școli” (profesoară de limba română, 45 ani, etnie română). Ce întărește această afirmație este numărul foarte mic al absolvenților din școlile maghiare: „Liceul maghiar Kemeny Janos, înființat de curând (2003), este recunoscut ca fiind un liceu foarte slab”, ne spune un profesor din cadrul liceului O.C. Tăslăuanu. „Anul trecut (2012) au avut doar 10 absolvenți (5 din 15 în 2013), care vor avea ca perspective numai județele Harghita și Covasna. Părinții conștienți redirectionează copiii în clasa a 9-a, a 10-a. Îi duc la alte licee, în general la liceele românești” (contabil, consilier local, 47 ani).

⁸****. [Online] Disponibil pe: <http://www.harghita.ro/rom/2/25/25miorita.html>, [Accesat la 15 decembrie 2013]

⁹****. [Online] Disponibil pe: <http://www.toplita.info/local/zilele-culturale-a-maghiarilor-din-toplita.html>, [Accesat la 15 decembrie 2013]

O altă formă de *distanțare socială* descoperită în timpul cercetării de teren are loc prin intermediul căsătoriei, care produce segregare sau integrare demografică și le perpetuează. Cu toate că românii sunt majoritari, coeficientul de subsumare etnică este mai ridicat la români față de maghiari. Cu alte cuvinte, într-o căsătorie mixtă, este mult mai probabil ca soțul român să se plieze etniei soțului maghiar decât invers. De regulă, prin comparație cu studii pe alte zone din Județul Harghita, fenomenul ia forma dizolvării etnice acolo unde comunitatea românească este deja slăbită (Baltasiu, 2013, p.27), fiind incapabilă de concentrare demografică, socială etc., pe când în Toplița comunitatea maghiară este minoritară. Explicația logic deductivă care stă la baza acestui fenomen este starea de relaxare și dezinteres a românilor față de acest aspect, considerând că numărul redus al etnicilor maghiari, în procentaj de numai 22,11%, nu reprezintă o amenințare asupra libertății lor de exprimare și acțiune. Cuvintele unui întreprinzător local (m, 38 ani, etnie română) de succes sunt de referință în susținerea ipotezei ultim enunțate, acesta văzându-i pe români „delăsători: Dacă maghiarul vrea ceva, românul îl lasă”. Ce-i apropie cel mai mult pe români de maghiari, în opinia interviuatului, este „gradul de rudenie”. Cu toate că nu vede un conflict continuu între etnii, ca toți pe care i-am interviuat, concluzionează contrariul: „Sunt unii foarte șoviniști (sic!). Deci asta-i adevărul”. Ne-a dat un exemplu dintre „multe”, din care reiese o dispută identitară care ridică multe semne de întrebare privind repercursiunile care izvorăsc dintr-o discriminare discontinuă (în speță), slab conștientizate ca fiind grave și radicale. Un bărbat de etnie maghiară, pus în situația de a alege un restaurant românesc (patron – persoana interviuată) pentru un eveniment important, a replicat tăios: „Decât să vin să mănânc de la tine, mai bine îmi tai un deget jos. Nu mă duc acolo!”, această replică fiind motivul pentru care doi prieteni și colegi de muncă de 7 ani (maghiar și român) „nu-și vorbesc până azi, și, până la urmă, n-au venit nici aici, nici acolo”.

Un alt factor component al interculturalității, după cum am menționat în prealabil, este integrarea socială a individului. Fenomenul invers, **dezintegrarea socială** în interiorul unei comunități, se explică prin slăbirea solidarității sociale ca rezultat al disfuncționalității diviziunii muncii. Diviziunea muncii este principala sursă a solidarității sociale. Cunoscând aceasta, cum rămâne cu Toplița care suferă serios de pe urma depopulării, creșterii șomajului, emigrării tineretului? Ce mai poate crea într-un oraș de mărimi considerabile precum este Toplița acea solidaritate socială în absența unei diviziuni reale a muncii? Extinderea legăturilor sociale asupra membrilor unei populații reprezintă procesul de integrare a unei societăți. Comprimarea, respectiv reducerea numărului și intensității legăturilor sociale, reprezintă procesul invers pe care Durkheim îl denumește **dezintegrare socială** (Bădescu, 2005, p.209). Pe scurt, pentru a putea fi creată o punte de legătură între comunități, în primul rând este

necesară reunificarea spațiului educațional și dezvoltarea relațiilor economice. Nici una, nici cealaltă nu țin în mod direct de membrii comunităților, ci de factorii decizionali la nivel politic.

3.3. Plan politico-economic

Compoziția etnică a Consiliului Județean Harghita este factor de discriminare economică, fapt care se resimte destul de limpede la Toplița. Contrastul situației economice dintre Toplița și alte regiuni este resimțit în rândul interlocutorilor noștri din administrația locală și conștientizat de majoritatea repondenților. Aceștia consideră că regionalizarea prin integrarea în actuala Regiune Centru ar fi benefică în cazul lor, pentru că s-ar schimba compoziția etnică a deciziei politice (Consiliul Județean majoritar UDMR).

Președintele Consiliului Județean Harghita Borboly Csaba (UDMR) a formulat clar politica adoptată: „la împărțirea surselor de finanțare, se ia “mereu în considerare proporționalitatea etnică”¹⁰, fiind reclamat ulterior, pe baza acestei afirmații, la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD – Președinte Csaba Ferenc Asyталos) de către Președintele organizației PSD Gheorgheni, Marius Benchea¹¹.

Pe lângă lipsa locurilor de muncă, problema acută a economiei locale este că programele/proiectele europene nu produc *efecte de relație* (Hirschman, 1984), pentru că nu au impact pe termen lung, nu produc dezvoltare, doar soluții temporare. Albert Hirschman arată că “bunăstarea, și cu atât mai mult decolarea economică, nu depind neapărat de echilibrul dintre cerere și ofertă”, ci de existența, în interiorul societății, a unei „*cantități critice* de relaționări semnificative între componentele mecanismului social și economic” (Hirschman apud. Baltasiu 2003, p.22).

Totodată, „efortul de decolare economică nu ar putea fi susținut constant în afara unui **context social favorabil**, îngăduitor pentru actul guvernării” (idem).

În Toplița, toate proiectele europene nu sunt decât “o gură de aer temporară” (investitor-întreprinzător, m, sub 40 ani, fam. mixtă)., zona având nevoie de producție și susținere continuă, nu de investiții fragmentate și neîntreținute care nu au vlagă să revitalizeze economia pe niciun plan

¹⁰ Consiliul Județean acordă autonomie pentru românii din Harghita!, [Online] Disponibil pe: <http://jurnalul.ro/stiri/politica/consiliul-județean-acorda-autonomie-pentru-romanii-din-harghita-658695.html>, [Accesat la 10 ianuarie 2014]

¹¹ Președintele CJ Jarghita reclamat la CNCD de Președintele PSD Gheorgheni pentru discriminarea românilor, [Online] Disponibil pe: <http://www.dantanasa.ro/exclusiv-presedintele-cj-harghita-reclamat-la-cncd-de-presedintele-psd-gheorgheni-pentru-discriminarea-romanilor-document/>, [Accesat la 10 ianuarie 2014]

Lipsa relațiilor economice generează probleme perverse, și acute, și cronice. În categoria problemelor cronicizate deja este situația zootehniei. Astfel, inițial, zootehnia a apărut ca alternativă la locurile de muncă pierdute. Deși creșterea animalelor în plan local este destul de bine reprezentată, în zonă nu există nici o macelărie sau fabrică de procesare a laptelui (a existat fabrica de la Remetea, dar a fost falimentată¹²). În loc să fie încurajată să devină factor de creștere economică și deci, de coerență comunitară, zootehnia a intrat într-un ciclu de economie autarhică *degradată*, în care este mai rentabil pentru țărani să arunce laptele decât să-l industrializeze. Autoritățile locale, se pare, nu pot face nimic în acest sens, iar pentru încurajarea procesării în plan local a producției zootehnice nu există programe, cel puțin nu pentru toplițeni.

Ce diferențează Toplița de zonele învecinate, prospere, este faptul că aici există o comunitate de români mai numeroasă decât cea de etnici maghiari. Acesta este un alt paradox, întrucât a fi majoritar în propria țară ar trebui să îți ofere beneficii, nicidecum piedici în obținerea unor fonduri de investiții și pentru programe, proiecte și acțiuni culturale, de care se bucură în cea mai mare parte zonele cu preponderență etnică maghiară. Nu este de mirare, atâta timp cât Consiliul Județean Harghita are în componență doar 3 consilieri români din 31¹³.

4. Concluzii

În urma analizei realizate pe baza informațiilor culese prin cercetarea de teren reiese faptul că, în Toplița, comuniunea dintre membrii celor două etnii este subdezvoltată pe toate planurile, explicată prin caracterul slabit, aproape stins al solidarității sociale, cauzat atât de promovarea separatismului economic pe criteriu etnic din partea Consiliului Județean, cât și de nivelul scăzut al diviziunii muncii, cauzat de prăbușirea activităților complexe, de tip industrial, în condițiile în care serviciile sunt subdezvoltate.

Din perspectivă culturală și, luând în calcul tendințele segregaționiste promovate de partea maghiară, Toplița nu este mai mult decât o structură pseudointerculturală, formată din mai multe comunități etnice, care nu produc fluxuri constructive în comunitate, ci, dimpotrivă, adâncesc fractura comunitară. Cu toate acestea, nici unul dintre cei intervievați nu ne-au semnalat situații conflictuale de nerezolvat între români și maghiari. În acest sens, comunitatea toplițeană este una interculturală la nivel microsocial, însă pe plan extins se observă deficiențele

¹² Speranța Topliței stă în turism: http://harghitanews.blogspot.ro/2010_05_01_archive.html [accesat la 20 ianuarie 2014]

¹³ Consiliul Județean Harghita: <http://www.judetulharghita.ro/consiliul-judetean-harghita.html> [Accesat la 10 ianuarie 2014]

constituirii unui tot unitar interetnic. Cu alte cuvinte, indivizii caută să se înțeleagă pe baza unui respect reciproc, însă comunitățile sunt opus vectorizate: mai exact cea maghiară este constant polarizată în sensul segregării.

În speță, nu putem vorbi de Toplița ca de o comunitate, ci mai degrabă de un grup aglutinat deficitar format din mai multe microcomunități, într-o măsură redusă benefică una alteia, din pricina precarității coabitării și vecinătății dintre etniile existente în municipiu. Aceste probleme ar putea fi ameliorate prin preocuparea statului român în raport cu bunăstarea municipiului Toplița, atât din punct de vedere al pieței forței de muncă, cât și la nivel educațional.

5. Bibliografie

5.1. Cărți

1. Baltasiu, Radu. (2013). *Slăbirea comunității românești din Harghita și Covasna*. București: Editura Etnologică.
2. Baltasiu, Radu. (2012). *Traietoria tinerilor basarabeni veniți la studii în România*. București: Editura Etnologică.
3. Baltasiu, Radu. (2007). *Introducere în sociologie*, Craiova: Editura Beladi.
4. Baltasiu, Radu (2003). *Sociologie economică și teoria elitelor*, București: Centrul de Geopolitică și Antropologie Vizuală.
5. Bădescu, Ilie (2002). *Istoria Sociologiei*, București: Editura Economică.
6. Bădescu, Ilie (1994). *Istoria Sociologiei. Perioada marilor sisteme*, Galați: Editura Porto-Franco.
7. Durkheim, Emile. (2008). *Diviziunea muncii sociale*. București: Editura Antet.
8. Hirschman, Albert O. (1984). *Essays in Trespassing. Economics to Politics and Beyond*, Cambridge: Cambridge University Press.
9. Pitulac, Tudor. (2011). *Comunități în Sociologie*. Vlăsceanu, Lazăr [coord.]. București: Editura Polirom.

5.2. Surse online

1. ***. [Online] Disponibil pe: <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS4.pdf> , [Accesat la 10 decembrie 2013]
2. ***. [Online] Disponibil pe: <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS4.pdf>, [Accesat la 10 decembrie 2013]

3. ****. [Online] Disponibil pe: <http://www.harghita.ro/rom/2/25/25miorita.html>, [Accesat la 15 decembrie 2013]
4. ****. [Online] Disponibil pe: <http://www.toplita.info/local/zilele-culturale-a-maghiarilor-din-toplita.html>, [Accesat la 15 decembrie 2013]
5. ***. [Online] Disponibil pe: <http://www.primariatoplita.ro/>, [Accesat la 10 decembrie 2013]
6. Recensământul Populației și al Locuințelor 2002 - populația unităților administrative pe etnii. Kulturális Innovációs Alapítvány (KIA.hu - Fundația Culturală pentru Inovație) [Online] Disponibil pe: <http://www.recensamantromania.ro> , [Accesat la 26 octombrie 2013].
7. Toplița a fost proclamat oraș în 1567. Datele cuprinse între anii 1567-1992 sunt aproximative. [Online] Disponibil pe: <http://www.toplita.info/despre-toplita/despre-toplita-pe-scurt> [Accesat la 26 octombrie 2013]
8. Rezultatele finale ale Recensământului din 2011(Iulie 2013). Tab8. Populația stabilă după etnie – județe, municipii, orașe, comune. Institutul Național de Statistică din România. [Online] Disponibil pe: <http://www.recensamantromania.ro> [Accesat la 26 octombrie 2013].
9. Rezultatele finale ale Recensământului din 2011(Iulie 2013). Rezultatele finale ale Recensământului din 2011. Tab13. Populația stabilă după religie – județe, municipii, orașe, comune. Institutul Național de Statistică din România. [Online] Disponibil pe: <http://www.recensamantromania.ro> ,[Accesat la 26 octombrie 2013].
10. Consiliul Județean acordă autonomie pentru românii din Harghita!, [Online] Disponibil pe: <http://jurnalul.ro/stiri/politica/consiliul-județean-acorda-autonomie-pentru-romanii-din-harghita-658695.html>, [Accesat la 10 ianuarie 2014]
11. Președintele CJ Jarghita reclamat la CNCD de Președintele PSD Gheorgheni pentru discriminarea românilor. [Online] Disponibil pe: <http://www.dantanasa.ro/exclusiv-presedintele-cj-harghita-reclamat-la-cncd-de-presedintele-psd-gheorgheni-pentru-discriminarea-romanilor-document/> [Accesat la 10 ianuarie 2014]